

Hubert WOLF, *Papa i đavao. Vatikanski arhivi i Treći Reich*, Sandorf, Zagreb, 2021., 338 str.

Hubert Wolf u svom djelu »Papa i đavao. Vatikanski arhivi i Treći Reich« nedugo nakon što su dokumenti nastali tijekom pontifikata pape Pija XI. postali dostupni javnosti, donosi rezultate istraživanja koje je podijelio na pet poglavlja: »Neutralizirati zlo« (25–89), »Perfidni Židovi?« (91–136), »Pakt s đavlom« (137–191), »Molto delicato?« (193–238) i »Dogma ili diplomacija« (239–287).

Uvod naslovljen »Papa i đavao« (7–24) služi autoru za oris cjelokupnog sadržaja knjige na povećem broju stranica, ali držimo potrebnim istaknuti njegovu uvodnu napomenu da se »povijest odnosa između Vatikana i Njemačke u razdoblju između 1917. i 1945. godine koja u obzir uzima sve aspekte, na osnovi svih pristupačnih izvora i dosad postojeće istraživačke literature, ipak ne može napisati«.

Prvo poglavlje »Neutralizirati zlo« (25–89) s podnaslovom »Vatikanske dijagnoze i recepti za Njemačku (1917. – 1929.)« sastoji se od ovih potpoglavlja: »Instrukcije novom nunciju« (30–40), »Rimljanin u Njemačkoj: Eugenio Pacelli« (41–45), »Miješanje ili neutralnost: Papina mirovna inicijativa« (45–51), »Sluge Pape ili sluge države: njemački biskupi« (51–62), »Pacellijev čovjek od povjerenja: karijera biskupa Preysinga« (62–67), »Dobre ovčice i buntovni intelektualci: katolički laici« (67–72), »Između Scile i Haribde: katolička Stranka centar« (72–81) i »Povratak u Rim kao 'Nijemca': pečat i uzorci djelovanja« (82–89).

Drugo poglavlje »Perfidni Židovi? Svađa o antisemitizmu u Vatikanu (1928.)« (91–136) posvećeno je raspravi o antisemitizmu što se odvijala u Rimu tijekom 1928. godine, a čiji su zapaženi akteri bili Sveti oficij (sadašnji Dikasterij za nauk vjere) i Kongregacija obredâ (sadašnji Dikasterij za bogoslužje i disciplinu sakramenata), tj. svađa se vodila među tijelima Sv. Stolice. Potpoglavlja ovog dijela knjige su: »'Pomolimo se za perfidne Židove'« (95–103), »Votum Kongregacije za rituale« (103–109), »Pred Tribunalom Svetog oficija« (109–127), »Antisemitizam na katolički način?« (127–132) i »Pomolimo se za Božji izabrani narod« (132–136).

Treće poglavlje »Pakt s đavlom? Konkordat s Njemačkom i njegova pretpovijest (1930. – 1933.)« (137–191) upoznaje nas s okolnostima (političkim, ekonomskim, društvenim i crkvenim) koje su dovele do 20. srpnja 1933. i potpisivanja bilateralnog međunarodnog ugovora koji je poznat kao *Reichskonkordat*. Naslovi potpoglavlja su: »Tajni zapisi kardinala državnog tajnika« (141–147), »Biskupi, Zentrum, NSDAP prije 'zaposjedanja vlasti'« (147–164), »Mijenjam konkordat s Njemačkom za Zakon o ovlaštenju! Kontroverza u istraživanjima« (164–167), »Marionete Rima ili samostalni akteri? Stranka Zentrum i biskupi« (167–182) i »Konkordat s Njemačkom. Ili: o cijeni pištolja na sljepoočnici kardinala državnog tajnika« (182–191).

Četvrto poglavlje knjige naslovljeno je »Molto delicato? Rimska kurija i progon Židova (1933. – 1939.)« (193–238), a sastoji se od ovih potpoglavlja: »'Ako šutnja potraje...' Pismo Edith Stein Piju XI.« (198–206), »O rabinima i pilotima Lufthanse: molba da papa

protestira« (206–220), »Pio XI. na putu u javnost« (220–228) i »Biskupi mogu govoriti, papa mora šutjeti: Pio XII. i biskup Galen« (228–238).

Posljednje poglavlje knjige »Dogma ili diplomacija? Katolički svjetonazor i ideologija nacionalsocijalizma (1933. – 1939.)« (239–287) upoznaje nas поблиže s teorijskom nespojivošću katoličkog nauka i temeljnih postavaka nacionalsocijalizma. Potpoglavlja nose ove naslove: »Katolički totalitarizam protiv svjetonazorskih totalitarizama« (244–249), »Čisti nauk ili politički oportunistički? Pacelli i ekumena u Njemačkoj« (249–262), »Alfred Rosenberg na Indeksu zabranjenih knjiga« (262–269), »Hitlerova *Moja borba* na meti rimskih vjerskih stražara« (269–280) i »Tipično rimski kompromis« (280–287).

Završni dijelovi knjige su: »Zahvala« (289–291), »Kronološka tablica« (293–303), »Bilješke« (305–322), »Literatura« (323–331), »Fotografije – izvori« (333) i »Kazalo imena« (335–338).

Vatroslav Siketić